

Zasady dziedziczenia

Spadkobiercą lub ich grono może wskazać sam spadkodawca, pod warunkiem że pozostawi po sobie testament. Jest to najczęściej dokument zawierający rozporządzenia poszczególnymi składnikami majątku na rzecz konkretnych osób. Po śmierci testatora osoba, u której znajduje się testament, ma obowiązek złożyć go w sądzie spadku, o ile wcześniej nie złożyła go już u notariusza. Sąd albo notariusz następnie otwiera i ogłasza testament, gdy ma dowód śmierci spadkodawcy (np. akt zgonu).

Jeżeli zmarły nie pozostawił po sobie testamentu, okazał się on nieważny albo powołani w testamencie spadkobiercy nie mogą lub nie chcą dziedziczyć, to majątek po zmarłym jest rozdzielany na zasadzie dziedziczenia ustawowego. Wtedy o osobach powoła-

nych do spadku i wielkości przypadającego im udziału decydują przepisy Kodeksu cywilnego (k.c.).

Krąg osób powołanych do spadku ustala się z chwilą śmierci spadkodawcy (jest to moment otwarcia spadku). Według tej daty określa się spadkobierców zmarłego, skład spadku i osoby uprawnione do zachowku. Miejsce zgonu spadkodawcy nie ma natomiast żadnego znaczenia i nie ma wpływu na żadną z instytucji określonych w prawie spadkowym.

Spadkobierca nabywa spadek z chwilą otwarcia spadku. Odbywa się to z mocy prawa i to niezależnie od tego, czy dochodzi do dziedziczenia ustawowego, czy testamentowego. W tym momencie dochodzi do dziedziczenia, a więc wejścia w prawa i obowiązki majątkowe po

PRZYKŁAD 1

Dziedziczenie przez dziecko poczęte

Monika i Rafał Z. zdecydowali się na dziecko, kiedy Rafał Z. był już nieuleczalnie chory. Ojciec zmarł, jeszcze zanim narodził się ich jedyny potomek. Czy rodzina zmarłego może odsunąć dziecko od spadku?

Matka dziecka niepotrzebnie się obawia – domniemanie ojcostwa w takim przypadku chroni dziecko. Jeżeli urodzi się ono w czasie trwania małżeństwa albo przed upływem 300 dni od jego ustania lub unieważnienia, domniemywa się, że pochodzi ono od męża matki. Ważne, aby dziecko było poczęte w chwili otwarcia spadku.

zmarłym. Dzieje się to niezależnie od woli i wiedzy spadkobiercy. Nabycie spadku na skutek jego otwarcia ma na początku charakter tymczasowy, gdyż spadkobierca może w przewidzianym ustawą terminie spadek odrzucić.

Dziedziczyć może osoba fizyczna żyjąca w chwili otwarcia spadku, funkcjonująca w tym momencie osoba prawna, a także dziecko poczęte, o ile urodzi się żywe. Spadkobiercą może być również fundacja ustanowiona w testamencie przez spadkodawcę. Warunkiem jest wpisanie jej do urzędowego rejestru w ciągu 2 lat od ogłoszenia testamentu. Nie może być spadkobiercą osoba fizyczna, która nie żyje w chwili otwarcia spadku, ani osoba prawna, która w tym czasie nie istnieje.

Masa spadkowa

W pierwszej kolejności warto dowiedzieć się, co wchodzi w skład spadku – co

można, a czego nie można odziedziczyć po zmarłym. Spadek to nie tylko posiadająca postać fizyczną majątek pozostawiony przez zmarłego, taki jak samochód, mieszkanie czy kolekcja monet. Zgodnie z Kodeksem cywilnym, jest to ogół praw i obowiązków, które należały do spadkodawcy w chwili jego śmierci (m.in. prawo własności rzeczy, majątkowe prawa autorskie, wierzytelności, prawo pierwokupu, prawo do odszkodowania).

Prawo lub obowiązek wejdą do spadku po zmarłym, jeżeli będą miały charakter majątkowy, nie są ściśle związane z osobą zmarłego i nie przechodzą na inne osoby bez względu na to, czy są one spadkobiercami.

Do spadku wchodzi przede wszystkim następujące prawa majątkowe:

- ✓ **własność** – podstawowe prawo rzeczowe pozwalające właścicielowi korzystać z rzeczy i rozporządzać nią z wyłączeniem innych osób. Jej przed-

PRZYKŁAD 2

Zasiedzenie nieruchomości przez spadkobiercę

Henryk K. przez 29 lat uprawiał pole, które kupił od sąsiada bez umowy notarialnej. Nie mógł formalnie stać się jego właścicielem, gdyż za życia sprzedającego nie zdążył zawrzeć umowy w przepisanej prawem formie. Zamierzał więc nabyć własność gruntu przez jego zasiedzenie w dobrej wierze. Sam zmarł jednak przed upływem 30 lat od daty wejścia w samoistne posiadanie nieruchomości. Teraz syn Henryka K., który uzyskał prawo do posiadania nieruchomości w drodze dziedziczenia, może doliczyć do czasu zasiedzenia okres, przez który grunt posiadał jego ojciec.